

UN NOU GRUP CERAMIC APARTINÎND DACILOR LIBERI DE LA SUD DE CARPAȚI

DE

GH. DIACONU

În ultimul deceniu la Tirgșor și în alte stațiuni din Muntenia a apărut o specie nouă ceramică, ce a fost atribuită eronat din punct de vedere etnic¹.

Grupul ceramic care ne reține atenția face parte din categoria ceramicii lucrate cu mâna. Forma predominantă este reprezentată de farfuria-castron cu buza dreaptă sau arcuită spre interior. Legătura dintre buză și pîntec a fost realizată bruse și direct, după care pîntecul vasului a fost arcuit puternic spre fund² (fig. 1).

Din punct de vedere al structurii pastei deosebim două subgrupe: în prima și cea mai numeroasă se înscriu vasele cu pasta aleasă în a cărei compoziție predomină lutul curat și nisipul fin; în cea de-a doua subgrupă pasta vaselor este neglijentă datorită unor ingrediente ca boabele de nisip și cioburile pisate. Potrivit tipului de cuptoare în care au fost arse vasele, cea mai mare parte au culoarea cenușie, cenușie-neagră, iar un procent mai scăzut culoarea roșcat-cărămizie.

Principalele localități în care a fost reperată ceramica asupra căreia stăruim sînt: Tirgșoru Vechi, jud. Prahova, Străulești-București, Budureasca-Mizil și cartierul Susani din orașul Tirgoviște³.

După cite cunoaștem pînă acum, acest grup ceramic a fost descoperit doar în cadrul așezărilor din secolele II—III e.n. Asemenea vase nu au apărut pînă în prezent în cuprinsul necropolelor de tip Chilia-Militari. Atragem de asemenea luarea aminte că o atare ceramică lipsește din cuprinsul complexelor de locuire de la Dulceanca, Mătăsaru, Chilia, Maldăru și Scornicești⁴. Trebuie remarcată și împrejurarea potrivit căreia, specia

¹ Gh. Diaconu, SCIV, 19, 1968, 3, p. 449, nota 47; Margareta Constantiniu, *MatIstMuz*, 6, p. 62.

² Forme întregi au fost descoperite la Străulești, v. Margareta Constantiniu, *op. cit.*, p. 53, fig. 6/11, 12.

³ Pentru Străulești (supra nota 2); la Budureasca-Mizil într-o așezare cercetată de Victor Teodorescu au apărut fragmente și un vas întreg. La Tirgoviște în cartierul Susani cu prilejul unor sondaje practicate în jurul unui monument din feudalism au fost descoperite fragmente ceramice din secolele II—III e.n. împreună cu cioburi aparținînd grupului de care ne ocupăm — inf. arh. Cornel Ionescu.

⁴ Pentru Dulceanca, v. Suzana Dolinescu-Ferche, *Așezări din secolele III și VI e.n. în sud-vestul Munteniei. Cercetările de la Dulceanca*, București, 1974; la Mătăsaru din ceea ce a publicat Gh. Bichir constatăm că o atare ceramică nu apare. Aceasta este străină și complexelor de la Maldăru și Scornicești — inf. Gh. Bichir — precum și la Chilia — inf. Sebastian Morintz.

ceramicii la care ne referim nu este documentată în stadiul actual al cercetărilor în mediul culturii carpice, nici în Transilvania și nici în Oltenia ⁵.

★

În așezările de la Tirgșor și Străulești grupul ceramic pe care îl supunem discuției este asociat cu alte categorii. De pildă : ceramica lucrată cu mîna, de certă factură geto-dacică : ceștile-afumători, vasele-borcan ornamentate cu briuri alveolare sau cu butoni etc.; ceramica lucrată la roată din pastă fină de culoare cenușie, cenușie-neagră de origine geto-dacă ; ceramica din pastă nisipoasă de tradiție provincial-romană și ceramica romană de import.

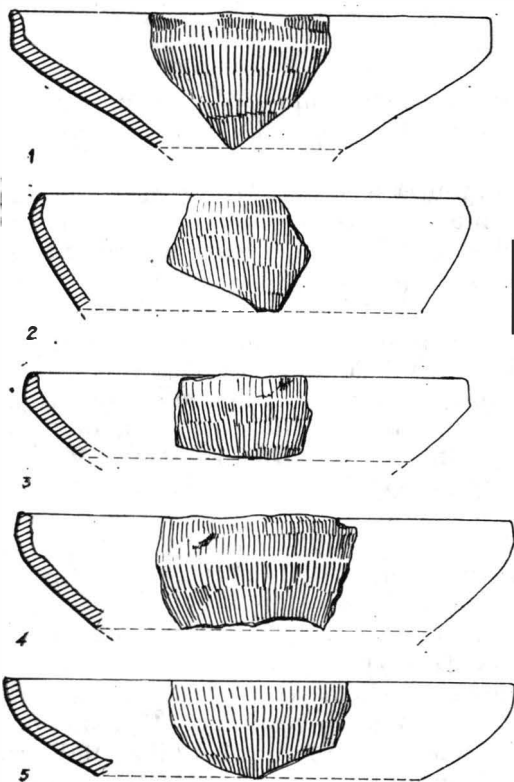

Fig. 1. Castroane-străchini din așezarea dacilor liberi de la Tirgșor : 1 caseta 30 D ; 2 caseta 29 D ; 3 locuința 22 ; 4 locuința 21 ; 5 locuința 19.

La Străulești, Margareta Constantiniu a observat că această ceramică este concentrată într-un anume cartier ale așezării ⁶. O astfel de situație a fost întâlnită și la Tirgșor unde ceramica de care ne ocupăm apare în stratul de cultură și în cuprinsul a nouă locuințe semiîngropate situate în periferia de sud a așezării tirgșorene.

În lumina observațiilor de la Tirgșor și Străulești-Băneasa pot fi aduse date prețioase cu privire la datarea acestui grup ceramic. Astfel, în prima așezare, o monedă emisă în secolul II e.n., iar un număr de mai multe monede din bronz aparțin secolului al III-lea e.n. La cele de mai sus se adaugă prezența unor fibule romane care datează din secolul II e.n., precum și fibule cu piciorul întors pe dedesubt aparținând tipurilor : roman, dacic și sarmatic. Tot aici au ieșit la iveală

⁵ În lucrările publicate cu privire la Sintana-Arad, Medieșu Aurit, Soporu de Cîmpie, Obreja ș.a., grupul ceramic de care ne ocupăm lipsește. În schimb, pentru perioade mai timpurii ceramica despre care este vorba o avem atestată în mai multe centre din Transilvania, v. I. H. Crișan — *Ceramica daco-gețică*, București, 1969, pl. N/2, 4, 6, 12, pl. N1X/3—6 ș.a.; Gh. Popilian ne-a comunicat că o astfel de ceramică este deocamdată străină și teritoriului oltean. În nord-nord-estul țării noastre, în complexele de locuire aparținând purtătorilor culturii Lipița avem documentată categoria ceramicii de care ne ocupăm, cf. V. M. Tigilik, în *Naselenie verhnogo Podnistrovia*, Kiev, 1975, p. 86, fig. 26 ; p. 94, fig. 34—35.

⁶ Margareta Constantiniu, *op. cit.*, p. 61 ; cu același prilej autoarea își revizuieste și încadrarea inițială, deoarece înainte de intervenția noastră lotul ceramic pe care îl prezentăm a fost socotit ca fiind din prima epocă a fierului.

fragmente de oglinzi de tip sarmatic, catarama, ace de păr și alte vestigii caracteristice orizontului cultural din secolele II—III e.n.⁷

O situație asemănătoare a fost înregistrată și la Străulești unde autoarea săpăturilor ne informează că a descoperit monede emise în timpul domniei împăraților Diadumenian și Gordian, o fibulă cu piciorul întors pe dedesubt de tip dacic, fragmente de oglindă de tip sarmatic și alte materiale care datează din secolul al III-lea e.n.⁸

Fixarea perioadei în care apare și se dezvoltă pe teritoriul Munteniei ceramica ce ne reține atenția, și la care se adaugă și precizarea potrivit căreia aceasta apare numai în cuprinsul unor așezări situate în nord-nord-estul Munteniei, reclamă și efortul identificării ei din punct de vedere etnic.

O primă ipoteză de lucru, pe care am părăsit-o, constă în aceea că o atare ceramică ar putea să aparțină unor populații nordice, în speță tai-falii⁹.

O altă cale propusă era aceea a atribuirii acestei grupe ceramice cetelor de sarmați care „pendulau” cu turmele lor în acele vremuri în Muntenia. Ne grăbim să subliniem că examinarea ceramicii sarmatice din Moldova și Muntenia, precum și a aceleia din complexele nord-pontice nu ne îngăduie să o atribuim acestei populații. Ceramica sarmatică se deosebește vădit de categoria ceramicii geto-dacice, precum și de grupul pe care îl analizăm¹⁰.

În discuția de față trebuie excluse și alte populații alogene ca: vizigoții, skirii etc., deoarece acestea pătrund în Muntenia la cumpăna dintre secolele III—IV e.n., or, ceramica asupra căreia stăruim datează de la finele secolului al II-lea e.n. și din secolul al III-lea e.n.

Așadar, singura populație prezentă în secolele II—III e.n. în Muntenia și căreia în chip firesc putem să-i atribuim acest grup ceramic este aceea a dacilor liberi. Potrivit formelor, grupul ceramic pe care l-am prezentat are analogii tipologice puternice cu castroanele-străchini lucrate la roată din pastă fină, cenușie și cenușie-neagră, atit de frecvent întâlnite în aria culturii Chilia-Militari. În schimb, judecând după structura pastei și tehnica de execuție, o atare ceramică nu este documentată decit în medii mai timpurii.

Suita de forme ceramice ale acestui grup cu gama sa variată de profile o întâlnim mai de timpuriu în prima epocă a fierului, dar mai ales în ceramica geto-dacilor de la Dunărea de Jos, în cuprinsul secolelor IV—II î.e.n. Cele mai reprezentative analogii le avem la Zimnicea pe malul

⁷ Pentru cronologia așezării dacilor liberi de la Tîrgșor, v. Gh. Diaconu, SCIV, 28., 1977, 2, p. 209—215.

⁸ Margareta Constantiniu, *op. cit.*, fig. 8/1—6.

⁹ Gh. Diaconu, SCIV, 19, 1968, 3, p. 449.

¹⁰ Pentru ceramica sarmatică din regiunile mai apropiate de țara noastră, v. G. B. Feodorov, MIA, 89, 1960, pl. 39—46; pentru regiunea Dunării de Jos, v. studiile lui Ion Ioniță, ArhMold, 2—3, 1964, p. 311—328; Al. Andronic, SCIV, 14, 1963, 2, p. 347—360; Sebastian Morintz, Dacia, N. S., 3, 1959, p. 451—471; idem, Dacia, N. S., 1960, p. 553—560; idem, SCIV, 19, 1968, p. 96; Gh. Bichir, Pontica, 5, 1972, p. 137—160; Gh. Diaconu, SCIV, 14, 1963, 2, p. 323—343; idem, *Tîrgșor — Necropola din sec. III — IV e.n.*, București, 1965, p. 19—29.

Dunării muntene, la **Canlia** și **Buceag** în sudul Dobrogei¹¹. În stațiunile enumerate, ceramica la care ne-am referit este bine documentată și bogat reprezentată¹².

NOUVELLE CATÉGORIE CÉRAMIQUE APPARTENANT AUX DACES LIBRES AU SUD DES CARPATES

(RÉSUMÉ)

L'auteur insiste sur l'analyse d'une catégorie de céramique travaillée à la main, découverte dans une série de sites appartenant aux Daces Libres au sud des Carpates.

A la suite des recherches effectuées à Tirgșor, dép. de Prahova, et à Străulești — Bucarest, cette céramique peut être datée aux IIe—IIIe siècles de n.è.

En guise de conclusion, on constate que cette catégorie céramique provient du La Tène géto-dace des IIIe—IIe siècles av. n.è.

EXPLICATION DE LA FIGURE

Fig. 1. Écuellen du site des Daces Libres de Tirgșor: 1 cassette 30 D; 2 cassette 29 D; 3 habitation 22; 4 habitation 21; 5 habitation 19.

¹¹ Asemenea vase au fost descoperite la Zimnicea de Alexandrina Alexandrescu, la Canlia de Em. Moscalu și la Buceag de M. Irimia.

¹² Absența ceramicii despre care este vorba între sec. I î.e.n. — sec. I e.n. se poate explica și prin aceea că pentru perioada menționată nu au fost cercetate îndeajuns obiective în regiunea la care ne referim.